

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 633.1:338.43

Заєць М.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету*

Ван Тао

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету*

Захарченко О.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету*

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЛОГІСТИЧНИЙ РОЗВИТОК

Розглянуто розвиток українсько-китайських торгово-економічних взаємовідносин. Розкрито основні напрями співробітництва між країнами в рамках укладених договорів. Проаналізовано торговий обіг між країнами. Виділено основні проблеми від'ємного торговельного сальдо між країнами. З'ясовано, що в зв'язку зі зростанням населення КНР, виникає потреба в збільшенні виробництва продовольчих товарів, зокрема виробництва свинини. Встановлено, що в рамках українсько-китайського кредитно-торгового співробітництва чільне місце відведено зерну, а саме кукурудзі, яка є основним концентрованим кормом для свиней. Побудовано схему реалізації міждержавних проектів за участю українських та китайських контрагентів, та місце логістики в ній. Визначено основні напрями реконструкції, модернізації та оновлення логістичної інфраструктури найбільшої вертикально-інтегрованої зернової компанії України – ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України».

Ключові слова: українсько-китайські відносини, торгово-економічне співробітництво, товарообіг, контрагенти, логістична інфраструктура, логістика ринку зерна.

Заец Н.А., Ван Тао, Захарченко О.В. УКРАИНСКО-КИТАЙСКИЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЛОГИСТИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ

Рассмотрено развитие украинско-китайских торгово-экономических взаимоотношений. Раскрыты основные направления сотрудничества между странами в рамках заключенных договоров. Проанализирован торговый оборот между странами. Выделены основные проблемы отрицательного торгового сальдо между странами. Выяснено, что в связи с ростом населения КНР, возникает потребность в увеличении производства продовольственных товаров, в частности производства свинины. Установлено, что в рамках украинско-китайского кредитно-торгового сотрудничества видное место отведено зерну, а именно кукурузе, которая является основным концентрированным кормом для свиней. Построена схема реализации межгосударственных проектов с участием украинских и китайских контрагентов, и место логистики в ней. Определены основные направления реконструкции, модернизации и обновления логистической инфраструктуры крупнейшей вертикально-интегрированной зерновой компании Украины – ПАО «Государственная продовольственно-зерновая корпорация Украины».

Ключевые слова: украинско-китайские отношения, торгово-экономическое сотрудничество, товарооборот, контрагенты, логистическая инфраструктура, логистика рынка зерна.

Zayets M.A., Van Tao, Zakharchenko O.V. UKRAINIAN CHINESE TRADE ECONOMIC RELATIONS AND THEIR INFLUENCE ON DEVELOPMENT OF LOGISTICS

It is consider the development of Ukrainian-Chinese trade and economic relations. Solved the main areas of cooperation with countries in contracts. Analyzed the trade turnover between the two countries. Highlight the major problems negative trade balance between the countries. It was found that due to the growth of China, there is a need to increase the production of food products, particularly pork production. Found that in the framework of Ukrainian-Chinese trade cooperation credit prominence given grain, such as corn, which is the main concentrate feed for pigs. A scheme of implementation of international projects involving Ukrainian and Chinese counterparts, and logistics in place of it. The main directions of reconstruction, modernization and upgrade logistics infrastructure largest vertically integrated grain of Ukraine – PJSC "State Food and Grain Corporation of Ukraine (SFGCU)".

Keywords: Ukrainian-Chinese relations, trade and economic cooperation, trade, contracting, logistics infrastructure, logistics grain market.

Постановка проблеми. Китайська народна республіка являється одним з найбільших економічних партнерів України в торговельно-економічних відносинах серед країн Азії. Останніми роками поглиблю-

ються взаємини в напрямку розбудови логістичної інфраструктури, особливо зернового напрямку. Як показує світовий досвід і аналіз розвитку зернового потенціалу Україна входить до найбільших жит-

ниць світу і є одним з найбільших експортерів зернових культур. Окрім багаторічної плідної економічної співпраці в рамках українсько-китайських взаємодій, велика увага урядами країн приділяється техніко-технологічним питанням забезпечення ефективного виробництва сільськогосподарської продукції та її реалізації в межах укладеними спільними договорами. Такими чином, Україна, зокрема агропродовольча сфера, з одного боку, виступає як привабливе джерело інвестицій, а з іншого – як надійний стратегічний торговельний партнер.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні розвитку українсько-китайського торгово-економічного співробітництва, впливу кредитно-торгової співпраці держав через своїх контрагентів на покращення та подальший розвиток логістики зерна.

З метою досягнення вказаної мети визначимо основні завдання:

- проаналізувати основні тенденції розвитку торгово-економічних українсько-китайських відносин;
- оцінити розвиток торгового співробітництва та проблеми, що їх стримують;
- визначити основні перспективні напрямки міждержавних відносин на базі реалізації спільних кредитно-договірних співробітництва за участю національних контрагентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми українсько-китайських відносин та напрями їх покращення досліджуються в наукових працях економістів-учених: О. Шпичака, Ю. Лупенка, М. Присяжнюка [1; 2], М. Смикової, П. Камінського [13], П. Черник, Г. Батищевої [15], Х. Менг [6], та багато інших. В їх працях розкривають зазначені питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українсько-китайські відносини – це двосторонні відносини між Україною та Китаєм у галузі міжнародної політики, зокрема, економіки, освіти, науки, культури тощо.

У своїй дослідженні Х. Менг відзначає історичну подію 8 серпня 1992 р. щодо підписання угоди «Про торговельно-економічне співробітництво» між Україною та КНР. Вона передбачала створення сприятливих умов для встановлення і розвитку співпраці між суб'єктами господарювання різних форм власності в Україні і зацікавленими партнерами в КНР, а також між виробниками, торговельними фірмами і об'єднаннями обох країн [6].

На сьогодні між Україною та КНР задекларовано відносини стратегічного партнерства, що закріплено в Спільній декларації про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР, підписаній 20 червня 2011 року за підсумками державного візиту Голови КНР Ху Цзіньтао в Україну.

5 грудня 2013 р. укладено Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Китайською Народною Республікою. У Договорі зафіксовані ключові принципи і досягнення в українсько-китайських

стосунках, юридично закріплені ідеї дружби двох держав та прагнення до активної розбудови взаємовигідної співпраці в усіх сферах.

Україна та КНР вважають, що перетворення досягнень високого рівня політичних відносин у практичні результати багатопланової співпраці є важливим завданням на шляху поглиблення українсько-китайських відносин стратегічного партнерства. З цією метою 5 грудня 2013 р. була ухвалена до виконання Програма розвитку відносин стратегічного партнерства між КНР і Україною на 2014-2018 роки [9]. Даний договір включає п'ятирічний план в обсязі 30 мільярдів доларів по збільшенню китайських інвестицій у таких областях як інфраструктура, авіакосмічна промисловість, енергетика, сільське господарство та фінанси [10].

На підтвердження вище сказаного, за словами посла України в Китаї Ю. Костенко, впродовж 20 років обидві країни успішно співпрацювали в галузях сільського господарства, високих технологій, енергетики, зокрема освоєння і використання альтернативних джерел енергії, космічної індустрії, і інших сферах [3].

Геополітичне значення має співпраця в розвитку транспортного коридору ТКАЖСА та використання можливостей України як транзитної держави для перевезення залізничним транспортом вантажів з південно-східних районів Китаю до країн Європи; спільної участі в будівництві швидкісних залізничних колій в Україні. Активно вивчаються питання збільшення китайських транзитних автомобільних перевезень міжнародними коридорами, які проходять територією України, зокрема через морські порти України, спільна участь у будівництві автомобільних доріг і транспортної інфраструктури, а також у модернізації морських портів в Україні. Чималу допомогу надав Китай Україні й у просуванні до СОТ [8, с. 12].

Зовнішній товарообіг між Україною та Китаєм на протязі тривалого часу характеризується стабільністю та зростанням. Основні показники щодо експортно-імпорتنних операцій між країнами наведено в таблиці 1.

На протязі 1993-2002 рр. товарообіг між Україною та Китаєм збільшився із 32,7 млн дол. у 1993 р. до 1256,7 млн дол. у 2002 р., тобто у 38,4 рази, а за 2008-2013 рр. товарообіг зріс на 72,9%.

Необхідно відмітити імпортоорієнтовані стосунки між країнами, на що вказує від'ємне значення щорічного сальдо (- 4187,8 млн дол.) тривалого часового відрізка (2008-2013 рр.). Темп приросту останнього склав 2,4%, що є негативною ознакою для України і досягненням для КНР.

Згідно із статистичними даними Головної митної адміністрації КНР, 2013 року об'єм двосторонньої торгівлі склав 11,12 млрд дол., збільшившись на 7,3% у порівнянні з 2012 роком. Зокрема, експорт з Китаю в Україну досяг 7,85 млрд дол. з приростом на

Таблиця 1

Зовнішньоторгівельний обіг між Україною та Китаєм

Показники	Роки						2013 р. у % до 2008 р.
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Експорт товарів у Китай, млн дол	547,5	1434,4	1316,6	2180	1777,2	2726,7	498,0
Імпорт товарів з Китаю, млн дол	5601,5	2734,3	4700,4	6268,3	7901,4	7903,2	141,1
Загальний товарообіг між країнами, млн дол	6149	4168,7	6017	8448,3	9678,6	10629,9	172,9
Сальдо, млн дол	-5054	-1299,9	-3383,8	-4088,3	-6124,2	-5176,5	102,4

Джерело: [4]

7,1%, імпорт з України – 3,27 млрд дол. при збільшенні на 7,9% (профіцит на користь КНР – 4,5 млрд дол.) [12].

Згідно статистичних даних зовнішньої торгівлі України в 2013 р. частка експорту в Китай становить 4,3% від загального експорту, а імпорт з Китаю – 5,3% [4, с. 29, 35].

Згідно з даними Генеральної митної адміністрації КНР, у 2013 році основу українського імпорту з КНР склали: механічне обладнання, машини, устаткування та механізми – 31,7% (2 млрд 486,4 млн дол.), текстиль та текстильні вироби – 16,8% (1 млрд 318,6 млн дол.), недорогоцінні метали та вироби з них – 10,2% (803,4 млн дол.), полімерні матеріали, пластмаси та каучук – 7,2% (563,4 млн дол.), взуття, головні убори, парасольки – 6,3% (490,6 млн дол.).

Згідно з даними Генеральної митної адміністрації КНР, основні позиції українського експорту в КНР у 2013 році продовжували займати мінеральні продукти (в основному руди залізни, шлаки та зола, енергетичні матеріали та ін.), питома вага яких становила 73,2% від загального обсягу експорту до КНР, а загальний обсяг склав 2 млрд 395 млн дол.; жири і масла тваринного або рослинного походження – 14,7% (480,0 млн дол.); деревина та вироби з неї – 5,8% (189,7 млн дол.), машини, устаткування та механізми – 1,8% (57,8 млн дол.), недорогоцінні метали та вироби з них (в основному чорні метали, мідь/виробизміді) – 1,0% (32,7 млн дол.). Інші товарні позиції українського експорту до КНР не перевищували 1% у загальній структурі експорту [14].

На даному етапі в структурі двостороннього обігу торгівлі товарами наявний значний дисбаланс: імпорт китайських товарів практично втричі перевищує український експорт до Китаю.

При цьому, якщо китайський імпорт до України є збалансованим (практично всі товарні групи рівнопредставлені), то український експорт до КНР є, в принципі, монокультурним і сировинним (руди, шлаки, сировина для металургії) [14].

Злободенним питанням, на думку М.О. Смикової і П.Д. Камінського, двосторонніх відносин між Китаєм і Україною є вдосконалення структури експорту і імпорту двох країн. Справа у тому, що український експорт до КНР має яскраво виражений наполовину сировинний характер [13].

Китай є другим торговим партнером України за обсягами товарообігу, який становить 7,3 мільярда доларів на рік, а до 2017 року може збільшитися до 20 мільярдів, згідно цільовим установкам [10].

Останніми роками важка промисловість вже не така актуальна для Китаю, як сільське господарство: через щорічне збільшення населення, Китай змушений шукати можливості задовольнити попит на продукти харчування для своїх громадян.

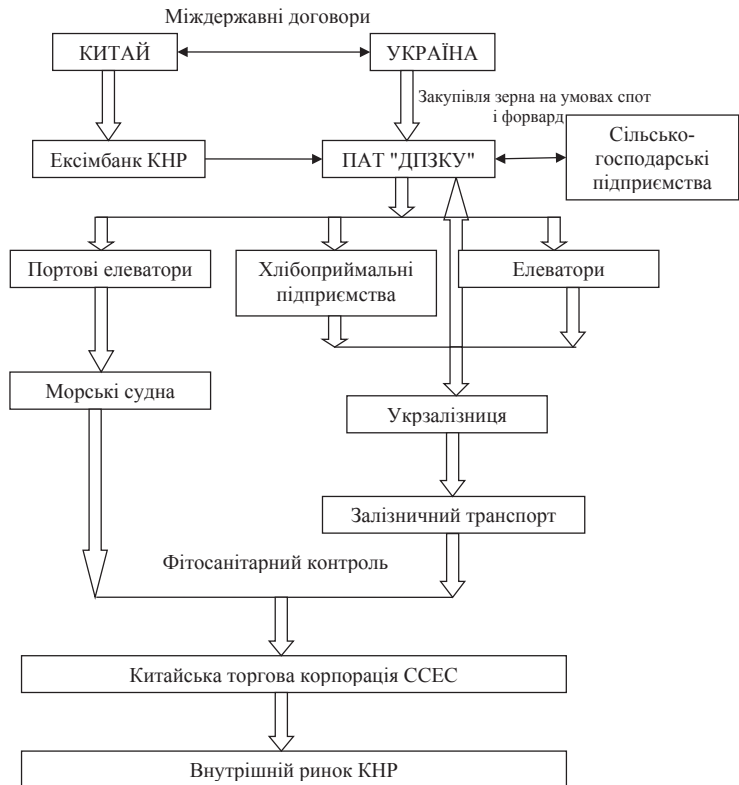

Рис. 1. Існуюча схема функціонування українсько-китайської угоди та логістики зерна

Тож, спільні проекти в сільському господарстві були б вигіднішими як для української, так і для китайської сторони [5].

Останнім часом Китай з нетто-експортера кукурудзи на зерно перетворився на її нетто-імпортера. Дана тенденція пов'язана, в першу чергу, зі збільшенням наявного поголів'я свиней (табл. 2).

Між Міністерством аграрної політики та продовольства України та Експортно-імпортним банком Китаю підписано меморандум про співпрацю з підтримки пріоритетних проектів у сільському господарстві. Документ дає можливість Україні залучити кошти в обсязі 3 млрд дол. на фінансування конкретних проектів у сільськогосподарському секторі [11].

Згідно вказаних міждержавних домовленостей основним реалізатором проектів в Україні визначено ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» (ДПЗКУ), а інвестором – Експортно-імпортний банк КНР (рис. 1).

ПАТ «ДПЗКУ» є найбільшим вертикально-інтегрованим підприємством України зі зберігання, переробки та реалізації зернових та технічних культур. Саме в рамках цього великого оператора українського ринку зернових та технічних культур й розвиватиметься логістична інфраструктура.

Таблиця 2

Виробництво кукурудзи на зерно та поголів'я свиней у Китаю

Показники	Маркетинговий рік				Темп приросту, %
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	
Виробництво кукурудзи, млн тонн	165,9	164	177,2	192,8	116,2
Поголів'я свиней, млн гол	439,9	462,9	470,0	477,1	103,1
Вироблено кукурудзи на 1 гол свиней, кг	377,1	354,3	377,1	404,1	114,1

Джерело: [1; 2]

Як видно із схеми після укладення договору між урядами країн назначаються відповідні інститути (віконавці), відповідальні за досягнення цілей угоди.

Основні напрямки діяльності ПАТ «ДПЗКУ»: приймання, зберігання, доведення до базисних кондицій та відвантаження зерна; виробництво широкого асортименту борошна, круп, пластівців, кормів і кормових добавок; портова перевалка зернових та олійних культур; закупівля та експорт зернових культур і продуктів їх переробки; реалізація міждержавних та міжурядових угод з постачання сільгосппродукції.

Мета і завдання діяльності корпорації: ефективне корпоративне управління державними активами; розвиток елеваторної, зернопереробної, транспортної і портової інфраструктури; залучення кредитних та інвестиційних ресурсів у сільськогосподарське виробництво; пошук і розширення зарубіжних ринків збуту українського зерна та продуктів його переробки; утвердження та зміцнення іміджу України, як потужного виробника і експортера на світовому ринку зерна.

Згідно кредитних угод з Ексімбанком КНР для закупівлі та експорту українського зерна ПАТ «ДПЗКУ» залучила 1,5 млрд дол. Використання цих коштів відбувається траншами та з дотриманням усіх процедур контролю з української та китайської сторін, передбачених для такого рівня угод. Інша ж частина кредитних коштів КНР в обсязі 1,5 млрд дол, передбачена для імпорту товарів та послуг китайського виробництва.

ПАТ «ДПЗКУ» та її філії (хлібоприймальні підприємства та елеватори) укладають договори на умовах спот і форвард на закупівлю зерна в сільськогосподарських товаровиробників. Після чого збіжжя направляється або на зберігання, або переробку, або експорт.

Закупівельна діяльність здійснюється на базисі EXW, CPT та FCA, перевезення зерна забезпечують 8 авто- і 15 залізничних компаній-експедиторів. Зернові приймають 316 елеваторів, в тому числі, 53 філії держкорпорації. На цей час клієнтський пул ПАТ «ДПЗКУ» складає близько 1500 постійних контрагентів.

В рамках вище названих домовленостей ПАТ «ДПЗКУ» повинна в повному обсязі виконувати зобов'язання як з обслуговування кредиту, так і з дотримання графіку експортних поставок зерна (курудзи).

Основними шляхами доставки зерна в Китай є залізниця й море. ПАТ «ДПЗКУ» у своєму розпорядженні має два морських портових елеватори (Одеський та Миколаївський) загальною потужністю 2,38 млн т. Так філією ПАТ «ДПЗКУ» Миколаївський портовий елеватор здійснено перевалку 19 суден вагою 540 тис. тонн – в рамках експортних поставок держкорпорації в КНР. Із запланованих для експорту на 2013/2014 маркетинговий рік (з 01.07.2013 по 01.07.2014 р.) 4 млн т зерна, станом на 25 лютого 2014 року держкорпорацією фактично відвантажено за торговими угодами з КНР 2,6 млн т, з яких понад 0,3 млн т безпосередньо на внутрішній ринок Китаю.

Після нещодавнього отримання Україною фітосанітарних протоколів на експорт ячменю і сої, поставки зернових ПАТ «ДПЗКУ» до КНР протягом 2014 року зростатимуть.

Отриманий кредит використовується на реконструкцію та модернізацію існуючих виробничих потужностей, зокрема реконструкцію лінійних і портових елеваторів, та будівництво нових.

ПАТ «ДПЗКУ» спільно з Укрзалізницею розробляє проект використання земельних ділянок останньої для облаштування більше, ніж ста хлібоприймальних пунктів, потужностей з переробки зернових та контейнерних терміналів для завантаження зернових. Це в разі збільшить можливості з перевалки зерна, а також дозволить Укрзалізниці розвивати вже їх інфраструктуру (під'їзні шляхи, навантажувальне облаштування, ваги).

Згідно з затвердженим «Планом капітальних інвестицій ПАТ «ДПЗКУ» на 1-е півріччя 2014 року» корпорація планує спрямувати на капітальні інвестиції майже 93 млн грн, з яких 26 млн піде власне на ремонт підприємств, а решта – на технологічну модернізацію. Частина інвестицій буде використана на ремонт та дообладнання двох портових елеваторів. Зокрема, для філій ПАТ «ДПЗКУ» заплановано закупівлю 6 сушарок, 10 авторозвантажувачів, заміну 11 автоваг, 6 залізничних ваг та 10 сепараторів. Також планується масштабна закупівля лабораторного обладнання.

Стратегічні завдання розвитку корпорації: реконструкція та модернізація власних елеваторів для збільшення потужності одночасного зберігання зерна до 4 млн т; реконструкція та модернізація Одеського зернового терміналу і Миколаївського портового елеватора для збільшення щорічних обсягів перевалки зерна до 4 млн т; оновлення обладнання і технологій зернопереробних підприємств, розширення присутності на внутрішньому продовольчому ринку, а також активний вихід з високоякісною готовою продукцією на зовнішні ринки; реалізація кредитних та інвестиційних проектів з метою формування парку вагонів зерновозів, а також створення оператора-експедитора морських зернових перевезень; здійснення форвардних і спотових закупівельних програм на внутрішньому ринку, а також організація експорту зерна у щорічних обсягах 4-6 млн. т.

У рамках співробітництва ПАТ «ДПЗКУ» і Китайська національна корпорація машинної промисловості й генеральних підрядів (СЕС) уклали контракт на імпорт до України товарів і послуг китайського виробництва на суму 300 млн дол. Контракт передбачає закупівлю засобів захисту рослин, обладнання для заводу з глибокої переробки зернових та інших товарів, що використовуються в сільському господарстві.

У рамках кредитно-торговельного співробітництва китайська сторона висловила бажання подовжити співпрацю та надати додатково ПАТ «ДПЗКУ» 3,5-4 млрд дол. кредиту. Також, китайською стороною була висловлена готовність інвестувати додаткові кошти в український агропромисловий комплекс, зокрема в матеріально-технічне забезпечення та сільськогосподарське машинобудування.

У своєму нещодавньому листі на адресу керівництва ПАТ «ДПЗКУ» від 16 січня 2014 року, віце-президент СЕС пані Ян Дзін відзначила: «Шановний пане Якубович [голова правління ПАТ «ДПЗКУ»]. Я хотіла б висловити Вам свою вдячність за докладені Вами зусилля й внесок у розвиток нашої ділової співпраці. Наразі торгівля зерновими в рамках нашого проекту співробітництва в галузі сільського господарства проходить безперешкодно і планомерно, а торгівля китайськими товарами і проекти ПЗБ (Проектування-Закупівля-Будівництво), як і інші проекти, активно просуваються. Сільськогосподарський проект отримав високу оцінку китайського керівництва. Для забезпечення рівномірного співро-

бітництва у 2014 році ми сподіваємося провести чотиристоронню зустріч між Ексімбанком Китаю, Міністерством фінансів України, ДПЗКУ та ССЕС...» [7].

Висновки з проведеного дослідження. За висновками П. Черник та Г. Батищевої три важливі кроки, які Україна може зробити вже щоб інтенсифікувати співпрацю з Китаєм є наступними. По перше, вивчити, проаналізувати та узагальнити потреби і потенціал України в співробітництві з Китаєм, долучивши до цього процесу, крім центральних та місцевих органів виконавчої влади, асоціації та об'єднання підприємств, дослідницькі установи, окремі компанії та громадські організації. По друге, вивчити досвід інших країн щодо організації співробітництва з Китаєм. По третє, збільшити свою присутність у Китаї та обізнаність потенційних партнерів про можливість й переваги співпраці з Україною шляхом проведення «промоційних» заходів, участі в ключових для розвитку двостороннього галузевого співробітництва виставково-ярмаркових заходах, конференціях тощо [15, с. 687].

Серед елементів стратегії Китаю та власне стратегічного управління, гідних для запитання Україною, можна назвати такі: створення й підтримання привабливого інвестиційного середовища для залучення іноземних інвестицій; вибір стратегічних пріоритетів, насамперед перспективних галузей промисловості, які можуть та вже створюють конкурентні переваги на світовому ринку; масштабні інвестиції в розбудову сучасної транспортно-логістичної інфраструктури та ін. [15, с. 687].

Нами пропонується удосконалити існуючу схему (рис. 1) двосторонніх взаємовідносин. Новий підхід повинен передбачати експорт не сировини, а готової продукції (комбікормів) (рис. 2).

На цій основі держкорпорація отримуватиме додаткові грошові кошти (додану вартість) й зможе провести в перспективі більше капітальних робіт з реконструкції, модернізації існуючих та будівництва нових виробничих потужностей.

Важливою умовою покращення логістики на досліджуваному об'єкті є зниження тривалості робіт з перевалки, транспортування зерна, збільшення одночасного обслуговування рухомого складу транспорту, зменшення втрат при його перевезенні, зберіганні, підвищити пропускну здатність Миколаївського портового елеватора та Одеського зернового терміналу, наростити потужності зі зберігання зернових та технічних культур.

Досягати заданих параметрів можливо при умові своєчасного та якісного виконання покладених на керівництво ПАТ «ДПЗКУ» обов'язків українсько-китайських договорів та збільшення фінансування сільськогосподарських товаровиробників на умовах форвард.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції рослинництва / [Шпичак О.М., Лупенко О.Ю., Присяжнюк М.В. та ін.]; за ред. О.М. Шпичака. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 516 с.
2. Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції тваринництва / [Шпичак О.М., Лупенко О.Ю., Присяжнюк М.В. та ін.]; за ред. О.М. Шпичака. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 250 с.
3. Дипломатичним відносинам України та Китаю 20 років

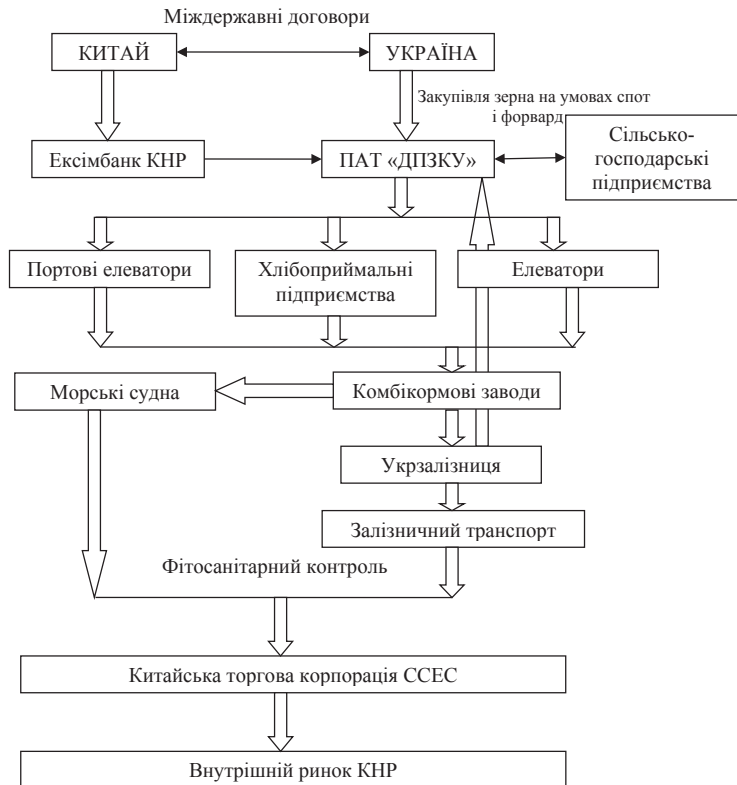

Рис. 2. Удосконалена схема функціонування українсько-китайської угоди та логістики зерна

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainian.cri.cn/1/2012/01/06/2s20794.htm>.

4. Зовнішня торгівля України: Статистичний щорічник / Відп. за випуск А.О. Фризоренко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 106 с.
5. Китай цікавиться українським АПК. Україна пропонує промисловість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vybyry.ospr-ua.info/economica-idxnews-17146.html>.
6. Менг Х. Українсько-китайські відносини наприкінці ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис... канд. істор. наук: 07.00.02 / Х. Менг. – Київський славистичний університет. – К., 2005. – 20 с.
7. Навколо українсько-китайських сільськогосподарських проєктів розгорнуто сплановану інформаційну провокацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pzc.u.gov.ua/ua/press/news/item/365>.
8. Наголос на торгово-економічних відносинах // Народна армія. – 2004. – № 17-18. – С. 12.
9. Політичні відносини між Україною та Китаєм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/diplomacy>.
10. Почему Китай и Индия поддерживают действия России по отношению к Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.bigmir.net/world_about_us/800645-Pochemy-Kitai-i-Indiya-podderjivaut-deistviya-Rossii-po-otnosheniyu-k-Ukraine-SMI.
11. Присяжнюк: Україна може почати експорт кукурудзи в Китай до кінця року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://for-ua.com/article/544490>.
12. Російсько-українська криза не вплинула на торгівні відносини України з Китаєм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/ua/novyny/show/rosijsko-ukrainska-kryza-ne-vplynula-na-torgovi-vidnosini-ukraini-z-kitaem>.
13. Смикова М.О. Українсько-китайські відносини / М.О. Смикова, П.Д. Камінський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2806>.
14. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Китаєм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade>.
15. Черник П. Україна – Китай: стан та перспективи взаємин / П. Черник, Г. Батищева // Держава і право. – 2010. – Вип. 50. – С. 678-688.